

# بررسی دلالت سیاقیه در علم اصول فقه مذاهب اسلامی

نویسنده : مرضیه قربانی

[www.ketab.ir](http://www.ketab.ir)

سرشناسه : قربانی، مرضیه، ۱۳۶۶-  
عنوان و نام پدیدآور : بررسی دلالت سیاقیه در علم اصول فقه مذاهب اسلامی/نویسنده مرضیه قربانی ؛ ویراستار  
زهره کریمی.

مشخصات نشر : شیروان: انتشارات سیلان، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری : ۱۱۴ص.

شابک : ۵-۸-۰۱-۷۹۰۱-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : کتابنامه: ص. ۹۱ - ۱۱۴.

موضوع : مباحث الفاظ

Semantics (Islamic law)

اصول فقه

Islamic law -- Interpretation and construction

رده بندی کنگره : BP۱۶۴

رده بندی دیویی : ۳۱/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی : ۸۷۱۷۴۷۱

عنوان کتاب : ..... بررسی دلالت سیاقیه در علم اصول فقه مذاهب اسلامی

نویسنده : ..... مرضیه قربانی

ویراستار : ..... زهره کریمی

طراح جلد : ..... مرتضی کریمی

ناشر : ..... سیلان ۱۴۰۰

شابک : ..... ۵-۸-۰۱-۷۹۰۱-۶۲۲-۹۷۸

قیمت : ..... ۵۰۰۰۰۰ ریال

چاپ : ..... اول

## فهرست

|                                 |       |                                    |
|---------------------------------|-------|------------------------------------|
| ۹                               | ..... | مقدمه                              |
| <b>فصل اول: کلیات</b>           |       |                                    |
| ۱۳                              | ..... | دلالیت سیاقیه                      |
| ۱۴                              | ..... | ویژگی دلالیت سیاقیه                |
| <b>فصل دوم: چیستیایی دلالیت</b> |       |                                    |
| ۱۷                              | ..... | واژگان شناسی اصطلاحات مربوط به بحث |
| ۱۷                              | ..... | ۱. دلالیت                          |
| ۱۷                              | ..... | اقسام دلالیت                       |
| ۱۸                              | ..... | دلالیت وضعیه لفظیه                 |
| ۱۸                              | ..... | دلالیت وضعیه غیر لفظیه             |
| ۱۹                              | ..... | دلالیت تصویری                      |
| ۱۹                              | ..... | دلالیت تصدیقی                      |
| ۱۹                              | ..... | دلالیت تصدیقی اولی                 |
| ۱۹                              | ..... | دلالیت تصدیقی ثانی                 |
| ۲۰                              | ..... | دلالیت انی                         |
| ۲۰                              | ..... | دلالیت لمی                         |
| ۲۰                              | ..... | معنای کلمه مفهوم                   |
| ۲۱                              | ..... | مقسم دلالیت                        |
| ۲۳                              | ..... | اقسام دلالیت التزامی               |
| ۲۳                              | ..... | لازم                               |
| ۲۳                              | ..... | لازم بین                           |
| ۲۴                              | ..... | لازم غیر بین                       |
| ۲۵                              | ..... | ۲. سیاق                            |
| ۲۷                              | ..... | اهمیت نقش سیاق از منظر دانشمندان   |
| ۲۹                              | ..... | تفاوت سیاق با دانش مناسبت          |
| ۲۹                              | ..... | سیاق قرینه متصله است یا منفصله     |

|    |                                            |
|----|--------------------------------------------|
| ۳۰ | ..... سیاق قرینه لفظی است یا معنوی         |
| ۳۱ | ..... ملاک قرینه بودن سیاق                 |
| ۳۳ | ..... دلالت سیاقیه                         |
| ۳۳ | ..... تقسیم سیاق                           |
| ۳۴ | ..... تأثیر و نقش سیاق                     |
| ۳۴ | ..... نقش سیاق در دلالت الفاظ              |
| ۳۴ | ..... نقش سیاق در توجیه دلالت امر          |
| ۳۴ | ..... نقش سیاق در توجیه دلالت نهی          |
| ۳۵ | ..... نقش سیاق در تقید مطلق                |
| ۳۵ | ..... نقش سیاق در تخصیص عام                |
| ۳۶ | ..... مثال برای مخصص مقالبه یا لفظیه متصله |
| ۳۶ | ..... مثال مخصص مقالبه منفصله              |
| ۳۷ | ..... قرائن سیاقیه در بیان طرق دلالت       |

### فصل سوم: دلالت سیاقیه از دیدگاه امامیه

|    |                                                                         |
|----|-------------------------------------------------------------------------|
| ۴۴ | ..... منهج امامیه                                                       |
| ۴۵ | ..... جایگاه و مقسم دلالت های سیاقیه در منهج امامیه                     |
| ۴۵ | ..... دیدگاه اول: مقسم دلالات سیاقیه منطوق غیر صریح است                 |
| ۴۶ | ..... دیدگاه دوم: مقسم دلالت های سیاقیه دلالت وضعی لفظی التزامی است     |
| ۴۷ | ..... دیدگاه سوم: مقسم دلالت های سیاقیه مطلق دلالت است                  |
| ۴۸ | ..... دیدگاه چهارم: مقسم دلالت های سیاقیه دلالت است نه منطوق و نه مفهوم |
| ۴۹ | ..... دیدگاه پنجم: مقسم دلالت سیاقیه مفردات مفهوم است                   |
| ۵۰ | ..... دیدگاه ششم: مقسم دلالت سیاقیه منطوق صریح است                      |
| ۵۱ | ..... تقسیم دلالات سیاقیه براساس دیدگاه برخی از مالکیه                  |
| ۵۱ | ..... دیدگاه هفتم: مقسم دلالات سیاقیه مفهوم است                         |
| ۵۲ | ..... تعریف و تبیین اقسام دلالت های سیاقیه                              |
| ۵۲ | ..... ۱. دلالت اقتضاء                                                   |
| ۵۲ | ..... ۱-۱ تعریف دلالت اقتضاء                                            |
| ۵۵ | ..... ۲-۱ امثله استخراج حکم شرعی از نصوص براساس دلالت اقتضاء            |

|         |                                                      |
|---------|------------------------------------------------------|
| ۵۵..... | امثله نصوص قرآنی.....                                |
| ۵۶..... | امثله روایی.....                                     |
| ۵۷..... | امثله قانونی.....                                    |
| ۵۸..... | ۱-۳ قاعده کلیه.....                                  |
| ۵۸..... | شبهه.....                                            |
| ۵۹..... | پاسخ شبهه.....                                       |
| ۵۹..... | ۱-۵ عناصر تشکیل دهنده دلالت اقتضاء.....              |
| ۶۰..... | ۲. دلالت تنبیه.....                                  |
| ۶۰..... | تعریف دلالت تنبیه.....                               |
| ۶۳..... | دلالت تنبیه - قاعده کلیه در استعمال دلالت تنبیه..... |
| ۶۳..... | ذکر ملزوم و اراده لازم.....                          |
| ۶۳..... | ذکر قیدی و اعلام موثر بودن آن.....                   |
| ۶۴..... | ذکر کلامی و تعیین بعضی متعلقات فعل.....              |
| ۶۶..... | ۳. دلالت اشاره.....                                  |
| ۶۷..... | ۱-۳. تعریف دلالت اشاره.....                          |
| ۶۹..... | ۳-۲. امثله دلالت اشاره.....                          |
| ۶۹..... | امثله بخش فقهی.....                                  |
| ۷۰..... | امثله غیر فقهی.....                                  |
| ۷۱..... | امثله حقوقی.....                                     |
| ۷۳..... | ۴. دلالت قران.....                                   |
| ۷۴..... | حدود حجیت دلالات سیاقیه.....                         |

### فصل چهارم: دلالت سیاقیه از دیدگاه حنفیه

|         |                                                       |
|---------|-------------------------------------------------------|
| ۷۹..... | دلالت سیاقیه از دیدگاه احناف.....                     |
| ۷۹..... | جایگاه و مقسم بحث های دلالت سیاقیه در منهج حنفیه..... |
| ۸۲..... | تعریف دلالات اربعه.....                               |
| ۸۲..... | ۱. عبارہ النص.....                                    |
| ۸۲..... | عبارہ النص در تعریف لغوی.....                         |
| ۸۲..... | عبارہ النص در تعریف اصطلاحی.....                      |

## مقدمه

خداوند متعال انسان را ناطق آفرید تا در زندگی اجتماعی خویش بتواند با دیگران تعامل برقرار سازد. گرچه انسان‌های نخستین در تعامل از دایره وسیع الفاظ اصطلاحی امروزی بهره‌ای نداشتند و به شهادت تاریخ از نقوش استفاده می‌کردند اما قطعاً اصوات در کنار نقوش در مفاهیم بین آنان کاربرد داشته است، اما سالیان درازی است که انسان‌ها مفاهیم ذهنی خود را از طریق الفاظ به دیگران منتقل می‌کنند.

الفاظ گاه مبین مفاهیم ذهنی گوینده‌اند، و گاه بین الفاظ با مفاهیم و معنای وجود در اندیشه شخص همسانی و همخوانی نیست، اما قرائن مخاطب را سوق به معنای مقصود متکلم می‌دهند. و بدین سان تعامل برقرار می‌گردد.

این قرائن به گونه‌های متفاوت بروز می‌کنند، گاه ظاهر حال متکلم است، گاه موقعیت زمان و مکان است و گاه چنین کلمات و جملات متکلم است که تولید قرینه می‌کند.

دلالت سیاقیه که از قرائن است، به مخاطب این امکان را می‌دهد که مقصود واقعی متکلم را درک کرده و بدان عمل نماید. از آنجا که جامعه اسلامی متکی بر احکام اسلام اداره می‌شود و منشأ احکام قرآن و احادیث اهل بیت (علیهم السلام) است و درک فهم صحیح از آنچه شارع مقدس آن را اراده کرده و تظیفه هر مسلمانی است. از سوی دیگر شارع مقدس نمی‌تواند به طریقی غیر از عرف عقلانی با مکلفین تعامل کند. لذا تنها ارتباط بین شارع و مکلفین استفاده از الفاظ است و از این قاعده مستثنی نخواهد بود که مباحث الفاظ نیازمند به شناخت مداریل آن دارد. لذا چیستایی و کارآیی دلالت‌های سیاقی که از مباحث الفاظ است باید بر متکلم واضح و مبرهن گردد.

در پژوهش پیش رو سعی بر آن است که دلالت‌های سیاقی از زوایای مختلف مورد بررسی قرار گیرد. تعریف آن از دیدگاه مذاهب خمس (امامیه، حنابله، حنفیه، شافعی، مالکی) و جهت کارآیی آن در فقه و تفسیر و حقوق امید است مقاله آشنایی هر چند اندکی را بر خواننده اهداء نماید. و نقش و تأثیر آن در فقه برای اهل پژوهش واضح گردد تا در علوم عالی فقه بیشتر بدان پرداخته گردد و حق مطلب پیرامون دلالت سیاقیه ادا گردد.